

Vrije Universiteit, Bouwman, ge-
f. Kerk van
Voetius
Hij was zoo
vaarin hij mij
eschouwde dit
niet zijn disser-
naar Amster-
ding van zijn
ingen. Zoo heb
met de opmer-
wonen heeft,
den kort voor
in antwoorden
notie. Als het
zal, dan zal dat
ijke termen.
komen als hij
dissertatie be-
lijk in dezen
enige punten
als ook eerst
gezegd zullen
wat ik bij de
gebracht heb.
aan hetgeen
en mij zeggen.
an den promo-
bezwaren ver-
in den korten
heeft slechts
iendelijk mijn
zeg hem dank
eenige alge-
oetius-bescho-
het Neo-Geref.
ut. En naar ik
ellingen inzie
de conclusie
ref. kerkrecht
staan hebben.
at ze in een
l. En ik meen
e respect voor
kerkrechtelijke
an onze Vrije
stellingen, ik
nijn bezwaren
en enkele stel-
persoonlijks
eende, dat hij
le niet altijd
bewijze daar-
lat hier rusten
onswaardigen
n mijn bezwa-
de conclusies
gen. In latere
waren breder
t, zeer bekort.
het gaf.

ling van uwe
rezen heb, om
dissertatie of
hier te komen
rengen. Ik doe
mijn bezwaren
den ijver aan
een groot stuk
moet, ik ben
tal van uwe
— om te be-
rpretatie.
zen stelling 3,
heeft Voetius
en invloed der

oetius op een
st, wordt door
in den boek
verzacht u dit
pendentistische
oor u hoog op-
s tot voorbeeld
nder Indepen-
te met Parker
zelfstandigheid
in van uw dis-
k vraag u, als
ndentische Pil-
de Geref. pro-
die professoren
heden vast te
worden — ik
Vijf Artikelen
ndentistischen
enmin hebt u
trijdt, en dat
archie en voor
e qualificeeren

in die dan de
ard te worden,
noemd. Dat is
t). Nu, ten eer-
te wat is de

hoofdzaak bij Voetius? Wat voor u de hoofdzaak
kan zijn, kan voor mij bijzaak zijn; en omgekeerd. Maar
u hadt als wetenschappelijk man ook bij dien door u
overgehouden en gereformeerd verklaarden Voetius na
moeten gaan, welke invloeden en beginselen op hem
gewerkt hebben.

En die zijn er. En geen geringe.

Hij is een kind van zijn tijd. Hij leeft — en dat
met hart en ziel — onder het oude art. 36 der Geref.
Geloofsbelijdenis. Hij compromiteert met de Overheids-
macht in de kerk, zooals ik vroeger herhaaldelijk aan-
wees. Daarbij had er omstreeks den tijd der Dordtsche
synode — ik wees ook daar vroeger op — dus in Voetius'
tijd, een geweldige omkeer in het politieke en kerkelijke
leven in deze landen plaats. Dat kwam uit in het „ver-
zetten van de wet" en het afzetten van
kerkeraden en opruimen van (Rem.) gemeenten.
Dat alles was geen zuiver kerkelijk werk,
evenmin de synodale besluiten of de z.g.n. formulieren
daarvoor. Dat was minstens evenzoveel en zoo niet meer
politiek werk. De overheid zat immers in de kerke-
lijke vergaderingen en had daar heel wat te zeggen. De
Overheid kon geen andere dan de bestaande Geref.
kerken dulden, geen andere kerken daarnaast toelaten,
want zij steunde immers voor haar macht tegenover de
dissenters, en in het algemeen, op de Gereformeerde
kerken van dien tijd. De invloed van dit alles is klaar-
lijk en herhaaldelijk in Voetius' optreden te zien. En
zoo is het met den invloed dezer beginselen in zijn ge-
schriften. Die invloed had door u nader onderzocht
en blootgelegd moeten zijn geworden. Want het is duide-
lijk, dat Voetius heel wat zoekt goed te praten, wat
niet is naar ons oorspronkelijk Geref. kerkrecht, niet
overeenkomt met zijn eigen voorstellingen van de auto-
nomie der plaatselijke kerken en haar rechten. En nu
wilt u dat alles, de beschouwingen van Voetius onder
invloed van art. 36, Gel. Bel., zijn verdediging van wat hij
deed onder invloed der Overheid, — ons als blijvende
beginselen opleggen? Neen, geachte promovendus, als u
Voetius objectief hadt willen beoordeelen, dan hadt u
den geheelen Voetius en zijn beschouwingen in den
smeltkroes moeten werpen en wel in den smeltkroes
der Heilige Schrift, en wat deze leert over het
langzaam opkomend gezag van het kerkverband — want
God werkt ook hier als in den regel geleidelijk.

En voorts in die van de beginselen van Wezel en
Emden, waar ons kerkverband overeenkomstig de be-
ginselen der Heilige Schrift gelegd werd. En als u dan
in uw onderzoek wat het N.T. over dat opkomend kerk-
verband leert daarbij het geluk gehad hadt om een
juiste exegese te geven van Hand. 16 en u daarbij
scherp onderscheid gemaakt hadt tusschen het gansch
eenige ambt der apostelen, dat in die vergadering pra-
domineerde, een ambt, gansch eenig niet alleen in in-
fallibiliteit, maar ook in macht over de kerken en
u hadt dan een juist en duidelijk bewijs kunnen leveren,
van wat in die vergadering behoorde tot de macht van
het voorbijaande en eenige ambt der apostelen en tot
het blijvende en gewone van de ouderlingen, of afge-
vaardigden der plaatselijke kerken, zie dan waren we
verder gekomen. Maar nu niet. Ik acht verscheidene van
uw conclusies als uitgesproken in uwe stellingen, en de
richting waarin zij ons leiden, het spijt mij het te moe-
ten zeggen, zeer gevaarlijk. Zij leiden naar de
hierarchie.

Zie uw 7e stelling. Ik concentreer mij maar om des
tijds wille op een enkele stelling. „Er bestaat geen prin-
cipiëel verschil tusschen de meerdere vergadering
(classis en synode) en den kerkeraad der plaatselijke
kerk". U kunt, mijnheer de promovendus, deze stelling
in haar algemeenheid, zooals ze daar staat, niet hand-
haven. Er zou geen verschil in soort zijn tusschen
het gezag van de plaatselijke kerk en dat van de
meerdere vergaderingen! Geen principiëel verschil?
Zegt dan uw eigen Voetius niet, dat het gezag van den
kerkeraad is oorspronkelijk en dat van de meer-
dere vergaderingen is derivata? (Zeker, de apos-
telen hebben synoden ingesteld, maar wat soort syn-
oden? Daar komt het op aan! Wat andere dan
synoden met saamgebrachte macht der kerken? Mis-
schien synoden met opvolgers der apostelen? Dan zijn
we geheel bij Rome!). Uw stelling zet heel ons kerk-
recht om. En Prof. Rutgers heeft ons zoo herhaaldelijk
en zoo pertinent dat verschil tusschen het oorspronkelijke
gezag van de kerkeraden en het afgeleide gezag der meer-
dere vergaderingen ingeprent, dat, indien hij kon hooren
wat hier dezen namiddag aan de Vrije Universiteit
verdedigd werd, hij — zooals men dan wel zegt — zich
zou omkeeren in zijn graf. Hij zou, als hij nog leefde,
zich over deze en andere stellingen zeer bedroefd hebben.

Ik moet nu nog met een enkel woord wijzen op het
feit, dat ik meen, dat u in uw dissertatie mij en wat
ik schreef niet altijd recht doet wedervaren en daar
niet ten volle op gelet hebt.

Tot zoover wat ik in bedoelde oppositie zeide.

De promovendus heeft hierop als ik zeide vriendelijk
en uitvoerig geantwoord. Op zijn antwoord ga ik niet
in, daar dit nieuwe discussie zou uitlokken. Hij bleef
bij zijn standpunt. Wel gaf hij in gloeiende woorden
een „eresaluut voor Prof. Rutgers". Ik had schik in
zijn woorden. Maar, helaas, ik had toch het gevoel als
men heeft bij het saluut, dat de militairen brengen
met knallende geweren als zij een hunner dapperen
begraven. Hoe knallend de geweren ook zijn — ze be-
graven hem! En dat schijnt mij in deze dissertatie te
geschieden met het kerkrecht van Prof. Rutgers, met
ons Geref. kerkrecht, als tot nog toe door ons gekend
en beoefend.

2) Afgeleid.

3) Het tusschen haakjes geplaatste is zooals ik het in mijn
aanteekeningen had. Daar echter de voorafgaande spreker reeds
tegen deze stelling geoponeerd en op het postestas delegata der
synoden gewezen had, en ik zelf reeds op het buitengewone
karakter van het apostoliconvent de aandacht gevestigd had en
de promovendus wel wist wat bedoeld werd, heb ik om des
tijds wille dit tusschen haakjes staande slechts in een algemeene
verwijzing naar het gezegde van den vorigen spreker, en het
tevooren door mij gezegde saamgevat. In mijn aanteekeningen
sprak ik ook nog van de vrees welke onze vaders koesterden
voor zulke hoogere besturen, als blijkt uit hun afkeerigheid van
een senatus ecclesiasticus en bij de Fransche Gereformeerden,
daaruit dat ze zelfs van geen kerkvisitatoren wilden weten. Uit
vrees voor hoogere besturen. Ik liet dit laatste om des tijds
wille weg. De promovendus wist toch wel waar het om ging.

De dissertatie toont dat ik wel recht had te waar-
schuwen. Zij geeft de consequenties der nieuwere
richting te zien.

J. VAN LONKHUYZEN.

Naschrift. Eerst heb ik even gearzeld ten aan-
zien van de vraag, of ik dit stuk zou opnemen. Ik deed
het, maar wil opmerken: a. dat ik me onbevoegd acht,
over de ook door mij in dank ontvangen, maar nog niet
gelezen dissertatie te oordeelen; b. dat bovenstaand
artikel verleden week bleef overstaan, terwijl inmid-
dels besprekingen geopend waren met den alleszins
bevoegden beoordeelaar, dien ik de vraag voorlegde, of
hij het werk bespreken wilde en die inmiddels aan
dat verzoek voldeed; c. dat Dr v. L.'s artikel geen
polemieek opent, wijl hij zelf zegt, dat het antwoord van
den gepromoveerde door hem niet wordt behandeld; d.
dat kennisgeving van de kwestie als zoodanig voor
ons volk van betekenis is, wijl inderdaad inzake het
„kerkrecht van Rutgers" betekenisvolle wijzigingen in
de opvattingen zich baan breken; wijzigingen, die men
toch niet kan onbesproken laten, wijl ze de aandacht
blijven spannen, en diep ingrijpend zijn, met name
wat de betekenis der plaatselijke kerk en den oor-
sprong van het ambt betreft; wijzigingen ook, die aan
bepaalde broeders wel eens nadrukkelijk mogen worden
voorgelegd, wijl het hun leert, dat ook op ander gebied
dan in de brochures Prof. Hepp—Dr Steen en in de
desbetreffende „Heraut"-artikelen zich een nieuwe orien-
teering voordoet, die niet mij, maar hen op hun (m.i.
onjuiste) standpunt zal doen vragen, of niet bepaalde
jassen worden opengetrod. Indien Rutgers of de
„gangbare" Rutgers-interpretatie zich vergist heeft (wat
ik nog niet toegeef), dan heeft m.i. de promotor van
Dr Bouwman, Prof. Dr H. H. Kuyper gelijk, dat hij
hetzelfde doet, wat anderen ook doen, dat hij n.l. van
een bepaald kleedingstuk — om in het beeld te blijven
— aantoot, dat het niet goed gesneden is, en niet sluit.
Maar dan moeten zij, die op een ander terrein precies
hetzelfde werk bij anderen constateeren, geen ongeluk-
sig suggestieve beelddespraak gebruiken van „openge-
snelde jassen". Rustige argumentatie zal voorts uit-
maken moeten, of de oude kleeren om nieuwe roepen,
ja dan neen.

Red.

Het Woord niet in het middelpunt.

In „Opbouw" (humanistisch) schrijft C. A. Baart de
la Faille:

Zeker mag de stelling worden geponoerd, dat in een
kerk, welke geheel in overeenstemming is met onze
gewijzigde religieuze begrippen en verlangens, we ons
in het zoeken naar God in grootere harmonie en een-
heid zullen gevoelen. Met andere woorden, dat de ge-
meente en de predikant in zulk een kerk, welke vol-
gens nieuwe principes gebouwd is, geïnspireerd zullen
zijn tot hoogere gedachten.

In onze kerken en in onze diensten is de gemeente
te veel toeschouwer en ligt het zwaartepunt uitsluitend
in het gesproken woord. Er zal meer nadruk gelegd
moeten worden op den eeredienst in den waren zin des
woords, op de aanbidding van den Allerhoogsten. Dat
de gemeente daadwerkelijk deel heeft aan den dienst,
waarbij dus de predikant, in alle respect gezegd, niet
als solist optreedt, wordt reeds in de liturgie tot uit-
drukking gebracht. Het voornaamste punt waarop we,
als homogene massa gedurende den dienst het oog ge-
richt hebben, zal niet zijn de predikant in zijn preek-
stoel, doch een eenvoudige tafel met een kruis en twee
kaarsen, waarachter het licht als personificatie van 't
Goddelijke Wezen. De predikant zal terzijde hiervan
in een klein laag spreekgestoelte beter de vertolker
kunnen zijn van Gods Woord.

Typisch vrijzinnig.

Maar voor die „inspiratie tot hoogere gedachten" ben
ik wat bang.

Overigens — Zondag 35!

Uit de vruchten verzekerd.

Over het zelfonderzoek is veel gesproken, en velerlei
misverstand gewekt. Daarom wijzen we gaarne op een
passage uit een artikel, dat Dr D. J. de Groot in „De
Bazuin" (redactie Prof. Dr K. Dijk) geschreeven heeft:

Dat Calvijn ten volle overtuigd is van de voortdu-
rende noodzakelijkheid om tegen de binnen de kerk
haar duizenden verslaande zonde der hypocrisie met
alle kracht te waarschuwen en dat hij in verband daar-
mee tot ernstig zelfonderzoek opwekt, mag op grond
van de uitspraken, welke wij in ons vorige artikel van
hem aanhaalden, wel als vaststaand worden aange-
nomen. Hij wil de menschen die achter een uiterlijken
schijn des geloofs een onboetvaardig en onbekeerd hart
verbergen zoo hard mogelijk door elkaar schudden.
Het moet hun in de allerscherpste woorden worden
aangezegd, dat zij niet met God verzoend zijn door
het geloof, wanneer zij de echtheid van dat geloof niet
bewijzen uit werken des geloofs en der bekeering
waardig.

Het is onmiskenbaar, dat deze aansporing tot zelf-
onderzoek bij Calvijn dus wortelt in een zeker pes-
simo. Zij wordt geboren uit zijn vaste overtuiging,
dat het getal der hypocrisieten angstwekkend groot is
en dat het beginsel van deze zonde in elk menselijk
hart wordt gevonden. Hij verwacht als resultaat van
dit zelfonderzoek dan ook niet, dat de mensch door
het constateeren van de overvloedige vruchten zijns
geloofs getimponeerd zich gerust zal gevoelen, maar
in het beste geval, dat hij, door het ontdekken van zijn
gebrek aan heiligmaking verschrikt, zich met vrees
en beven tot Christus zal wenden om genade en ver-
geving der zonden te ontvangen.

Nu is het bekend, dat de opwekking tot zelfonder-
zoek en met name de aansporing om te letten op de

„goede werken" als vruchten des geloofs door velen
ook wel gegeven wordt met meer optimistische ver-
wachtingen. Wanneer zij te doen hebben met twijfel-
zieke en bekommerde menschen, die altijd aarzelen
van verre staan en maar niet durven gelooven, dat
God in Christus ook voor hen een verzoend Vader wil
zijn, geven zij hun menigmaal den raad om zich re-
kenschap te geven van hun „goede werken" en om
uit de aanwezigheid van deze vruchten tot het geloof
en de levende kracht daarvan te besluiten. De vraag
dient daarom te worden gesteld of deze praktijk ook
door Calvijn wordt verdedigd en in hoeverre zij door
hemzelf is toegepast.

Ons antwoord hierop moet ontkennend luiden. Wij
zijn geen enkele plaats tegengekomen waar hij de
door angst gefolterde zielen tracht te troosten met
hun werken, waaruit de aanwezigheid van het door
hen zelf in twijfel getrokken geloof duidelijk zou
blijken. Het moet in hooge mate onwaarschijnlijk
worden geacht, dat zulk een plaats ooit zal worden
gevonden. Wanneer Calvijn immers dit zou doen, zou
hij in openlijke tweespraak komen met hetgeen wij
hem vroeger over de drieërlei verhouding van abso-
lute afhankelijkheid tusschen de werken en het geloof
hebben hooren getuigen.

Voor Calvijn is iedere mogelijkheid om „goede wer-
ken" te doen uitgesloten, zolang wij de overtuiging
missen, dat onze personen God aangenaam zijn, om-
dat Hij ons al onze vorige misdaden om Christus'
wil vergeven heeft. Onze harten moeten eerst door
het geloof worden gereinigd, onze geweten moeten
worden vrijgemaakt, anders vreezen en ontvluchten
wij God en kunnen Hem niet gewillig en met volle
toewijding dienen. Geen werken kunnen „goede wer-
ken" heeten, d.w.z. werken, welke God in genade aan-
neemt dan die van den rechtvaardigen mensch. En
rechtvaardig wordt de mensch alleen door het geloof.
Wanneer er nu juist aan deze waarheid wordt ge-
twijfeld kan de aanschouwing van zijn werken den
twijfelaar nooit eenige troost geven. Hij moet daar-
door juist te meer met angst en schrikgedachten
worden vervuld. Want de werken van hen, die niet
gelooven dat God hun personen in Christus omhelst
en rechtvaardigt, worden door God immers onder-
zocht met niets ontziende gestrengheid. Daarom zal
de twijfelaar in de duizende gebreken, die hij in zijn
werken dagelijks moet ontdekken, ook telkens dui-
zende nieuwe redenen voor Gods toorn moeten vinden.

Calvijn leert, dat de geloovigen „goede werken"
doen omdat zij Christus aannemen tot heiligmaking
en dat Christus hun deze werken uit Zijn volheid
schenkt, door Zijn Heiligen Geest, Die in hen woning
maakt. Wanneer echter iemand eraan twijfelt of
Christus hem wel tot heiligmaking is gegeven, wan-
neer hij zich angstig blijft afvragen of hij op de heil-
igende kracht van Zijn Geest wel mag rekenen, dan
moet daaruit immers volgen, dat zijn gehoorzaam-
heid of niet uit den goeden wortel opkomt of tot in
dien wortel krank is en dus nooit iets anders kan
voortbrengen dan vruchten die van die krankheid in
sterke mate het stempel dragen. Al het gebrekkige
van dat geloof zal zich noodzakelijk in de werken
weerspiegelen. En daarom moet de aanblik van die
werken absoluut ongeschikt worden geacht om het
geloof tot sterker vrijmoedigheid te prikkelen.

Ja zelfs de mensch, die de vergoeding van zijn vo-
rige zonden uit Christus' hand met de allergrootste
vrijmoedigheid heeft ontvangen, die zeker is, dat zijn
persoon om Christus' wil God aangenaam is, en die
er in het minst niet aan twijfelt of God heeft al de
volheid van Christus tot zijn beschikking gesteld,
zoodat hij door Zijn Geest uit Hem een bron der heil-
igmaking kan putten, kan niet verwachten, dat de ge-
sloerde beschouwing zijner werken hem in die zek-
kerheid zal bevestigen. De werken immers van den
geloovigsten mensch blijven hier beneden onvolkomen
en met zonde bevekt. In zich zelf beschouwd vindt de
Heere daarin veel meer te bestraffen dan te prijzen.
Doortrokken van den reuk van zijn zondig vleesch
komen zij tot den Christen met het sombere getuige-
nis, dat hij Gods werk door zijn aanraking verontrein-
igd heeft. Hij heeft voor die werken Gods vergeven-
de genade nodig. En van die genade is hij alleen
zeker wanneer hij bij de aanschouwing van die wer-
ken gedragen wordt door het geloof, dat aan Chris-
tus ontleent wat aan zijn gehoorzaamheid ontbreekt.
Niet alleen wijzelf, maar ook onze werken worden
alleen door het geloof gerechtsvaardigd. „Want wan-
neer de rechtvaardigmaking des geloofs niet voort-
durend vastblijft, zal de onreinheid der werken ont-
dekt worden". (Inst. III 17, 9) En de mensch, die de
onreinheid zijner werken ontdekt, zal door die werken
in zijn vertrouwen eerder geschokt dan bevestigd wor-
den.

Wij hebben hier niet te doen met een consequentie
door ons uit Calvijn's woorden getrokken, doch kun-
nen ons ter rechtvaardiging op duidelijke uitspraken
van hemzelf beroepen.

Vervolgens geeft de schrijver enkele plaatsen aan, om
te besluiten:

Calvijn heeft de aangevochten en twijfelende zielen
nooit gewezen op hun werken om hen door aanschou-
wing van de vruchten des geloofs tot zekerheid te
brengen. Hij wijst hen altijd en alleen op Christus,
op Gods verbond dat in het bloed van Christus vast
is, en op Gods genade welke door Christus voor
eeuwig is verworven.

Toen indertijd van andere zijde dezelfde dingen gezegd
werden, heeft men ach en wee geroepen. Het zal me
benieuwen, of men het nu ook doet, nu „De Bazuin"
deze allang bekende waarheden nog eens weer voor
den dag brengt.

„Een algemeen menselijke natuur"?

De Hoeksema schrijft in „The Standard Bearer":

Uit den naam Zoon des Menschen, dien de Heiland
zoo dikwijls van Zichzelf gebruikte, is zeker niets
af te leiden voor de stelling, dat Jezus een algemeen
menselijke natuur had in den staat der vernedering.